

ფასეულობა, რაც იწვევს გაურკვეველობას. აღნიშნული საკითხი საჭიროებს რეაგირებას და შესაბამის ცვლილებებს.

საბაზრო ეკონომიკის პირობებში გადასახადებს დიდი მნიშვნელობა ენიჭება ქვეყნის ეკონომიკის განვითარების საქმეში, რადგანაც გადასახადის სწორად დაგეგმვაზე და შემდეგ მის ბიუჯეტში მობილიზირებაზეა დამოკიდებული იმ პროექტების დაფინანსება, რომელიც ასე აუცილებელია ჩვენი ქვეყნის ნორმალურად განვითარებისათვის. თუ გადასახადის გადამხდელის უფლებები მაქსიმალურად არ იქნება დაცული, მაშინ გადასახადის გადამხდელი ცდილობს გადასახადების თავის არიდების მიზნით „ჩრდილში“ გადაინაცვლონ და უფლებების დარღვევის კომპენსაციისათვის იმაზე მეტად ნაკლები თანხები შეიტანონ ბიუჯეტში ვიდრე ეკუთვნის გადამხდელს. უცხოეთის მრავალ ქვეყანაში მოქმედ საგადასახადო კოდექსში, რომელთა დეტალურ განხილვას აქ აღარ შევუძლებით, შეტანილი ცვლილებების უმრავლესობა შეეხება გადასახადების გადამხდელის უფლებების დაცვას. საქართველოს საგადასახადო კოდექსი კატეგორიულად კრძალავს ინდივიდუალურ მიდგომებს და შეღავათების დაწესებას ამა თუ იმ გადამხდელის მიმართ, კანონის წინაშე ყველა თანაბარია. საგადასახადო კოდექსი ითვალისწინებს გადასახადის გადახდის საყოველთაო ვალდებულებას და ყველა გადასახადის გადამხდელის თანასწორობას საგადასახადო კანონმდებლობის წინაშე. დაუშვებელია დამატებითი გადასახადების, ასევე გადასახადების მაღალი განაკვეთების დადგენა საკუთრების ფორმის და სამართლებრივი ფორმის მიუხედავად. აქვე აღსანიშნავია ისიც, რომ ყველანაირი გა-

დასახადი, რომელიც დაწესებულია საქართველოს პარლამენტის მიერ არ უნდა მოდიოდეს წინააღმდეგობაში საქართველოს კონსტიტუციასთან, რადგანაც სწორედ საქართველოს კონსტიტუციაა გადასახადის გადამხდელის და მესაკუთრის უფლებების დაცვის გარანტი.

მოქმედი საგადასახადო კოდექსი, რომელიც მიღებული იქნა ახალი ხელისუფლების მოსვლის შემდეგ და ძალაშია 2005 წლის 1 იანვრიდან, ძველ საგადასახადო კოდექსთან შედარებით იმედისმომცემი და ეფექტურია, თვალნათლივთაა წარმოდგენილი გადასახადის გადამხდელთა ვალდებულებები და მოვალეობები, რომელიც დიდად განსხვავდება წინათ მოქმედი საგადასახადო კოდექსისგან გამჭვირვალობის და აღქმადობის მხრივ. ძველი საგადასახადო კოდექსით, რომელიც მიღებული იქნა საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადების შემდეგ პირველად 1997 წლის ივნისში შემოღებული იყო 20-ზე მეტი გადასახადი, რაც არა მარტო გადასახადების გადამხდელებში, არამედ ხშირ შემთხვევაში საგადასახადო ორგანოს თანამშრომლებშიც წარმოშობდა რიგ გაურკვეველობებს.

იმედი ვიქონიოთ, რომ საგადასახადო კოდექსი კიდევ უფრო ლიბერალური გახდება გადასახადის გადამხდელისათვის, რაც საერთო ჯამში გადამხდელის უფლებების დაცვის გაუმჯობესებას შეუწყობს ხელს. აქედან გამომდინარე, გადასახადის გადამხდელსა და საგადასახადო ორგანოს შორის ურთიერთობა კიდევ უფრო პარმონიული და ბიუჯეტის ზრდაზე ორიენტირებული გახდება, რაც საერთო ჯამში ჩვენი ქვეყანაში ინვესტიციების კიდევ უფრო შემადინებას შეუწყობს ხელს.

ლიტერატურა და წყაროები:

1. საქართველოს საგადასახადო კოდექსი.
2. მესხია ი., ნიკოლეიშვილი ო. გადასახადები და დაბეგერა. თბ. 2000.
3. ჩიხლაძე ნ., საზღვარგარეთის ქვეყნების საგადასახადო სისტემები. ქუთაისი. 2004.

ნაირა ვირსალაძე

საქართველოს მოსახლეობის სქესობრივ-ასაკობრივი სტრუქტურისა და გენდერული თანასწორობის სტატისტიკა

ს
ო
ც
ი
ა
ს
ტ
რ
ი
კ
ა
ს
ტ
რ
ი
კ
ა
ს
ტ
რ
ი
კ
ა

ქვეყანაში მიმდინარე დემოკრატიზაციისა და მისი თანმდევი ძირეული ეკონომიკური და პოლიტიკური გარდაქმნების პერიოდში განსაკუთრებით იზრდება მოსახლეობის, როგორც ძირითადი საწარმოო ძალისა და წარმოებული მატერიალური დოვლათის მომხმარებლის როლი და მნიშვნელობა. ამიტომ მოსახლეობის ყოველმხრივი სტატისტიკური შესწავლა და ანალიზი წარმოადგენს იმ რეალურ ფუნდამენტს, რომელსაც უნდა ეყრდნობოდეს ქვეყნის ეკონომიკური და სოციალური განვითარების ძირითადი საპროგნოზო გეგმები და პარამეტრები. ასეთი გაანგარიშების გარეშე წარმოუდგენელია ეფექტური სოციალურ-ეკონომიკური პოლიტიკის შემუშავება და განხორციელება.

სახოგადოების განვითარებასთან ერთად სულ უფრო აქტიურდება დემოგრაფიული ფაქტორებისადმი ყურადღება. ეს განსაკუთრებით იგრძნობა მაშინ, როცა ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკურ განვითარებაში თავს იჩენს არასასურველი დისპროპორციები. ხალხთმოსახლეობაში მიმდინარე მოვლენები და პროცესები გამუდმებით იცვლებიან დროსა და სივრცეში. გამომდინარე აქედან, სტატისტიკის წინაშე დგას მეტად რთული ამოცანა, რათა შექმნას ხალხთმოსახლეობის პროცესთა დარეგულირების ისეთი მექანიზმი, რომლის საფუძველზე შემუშავებული და განხორციელებული დემოგრაფიული პოლიტიკა ხელს შეუწყობს ქვეყნის ნორმალურ წინსვლა-განვითარებას.

საბაზრო ეკონომიკის რთულ ლაბირინთებში, ჩვენი ქვეყნის ეკონომიკური და სოციალური განვითარების ძირითადი მიმართულებისა და ორიენტირების სწორად განსაზღვრისათვის უაღრესად მნიშვნელოვანია მოსახლეობის რიცხოვნობისა და სქესობრივ-ასაკობრივი სტრუქტურის შესწავლა, ვინაიდან იგი არსებით გავლენას ახდენს მოსახლეობის კვლავწარმოებაზე და შრომითი რესურსების ფორმირებაზე.

მოსახლეობის სქესობრივ-ასაკობრივ სტრუქტურაზე მსჯელობისას, ყურადღება უნდა მივაქციოთ იმ ფაქტორებს რომლებიც გავლენას ახდენენ მის ფორმირებაზე. ასეთი უამრავი ფაქტორი არსებობს, მაგრამ მათგან შეიძლება გამოვყოთ სამი ძირითადი: შობადობა, მოკვდაობის დონეთა განსხვავება ასაკისა და სქესის მიხედვით და მიგრაცია.

ქვეყანაში არსებული სხვადასხვა სოციალურ-პოლიტიკური პრობლემის პრაქტიკულად

გადაწყვეტის მიზნით მოსახლეობას ყოფენ შემდეგ ასაკობრივ ჯგუფებად: სკოლამდელი ასაკი, სკოლის ასაკი, შრომისუნარიანი ასაკის მოსახლეობა, საპენსიო ასაკის, ხანდაზმულები და ა. შ.

2006 წლის მონაცემებით საქართველოს მოსახლეობის ასაკობრივი სტრუქტურა შემდეგი თანაფარდობით ხასიათდებოდა: მოსახლეობის საერთო რიცხოვნობაში 17,9 პროცენტს შეადგენდა შრომისუნარიანზე უმცროსი ასაკის ადამიანები, ანუ ბავშვები და მოზარდები, 68,7 პროცენტს-შრომისუნარიანი ასაკის, ხოლო 13,4 პროცენტს-შრომისუნარიანზე უფროსი ასაკის ადამიანები. ასეთი ასაკობრივი სტრუქტურა, გარკვეულ წილად დადებითია როგორც განვითარებად, ისე განვითარებულ ქვეყნებთან შედარებით, სადაც შრომის უნარიან ასაკზე უმცროსი და შრომის უნარიან ასაკზე უფროსი ასაკის მოსახლეობა დომინირებს.

საქართველოს მოსახლეობის ასაკობრივ სტრუქტურაზე ნათელ წარმოდგენას გვიქმნის ცხრილი №1, საიდანაც ჩანს, რომ 2002 წლის აღწერის შემდგომ წლებში, შობადობის შემცირების შედეგად მკვეთრად არის შემცირებული 0-4 წლის ასაკის ბავშვების რიცხოვნობა და აღნიშნული მანვენებელი 243,6 ათას კაცს, ანუ მოსახლეობის საერთო რიცხოვნობის 5,6 პროცენტს შეადგენდა. 2006 წლისათვის მისი ხვედრითი წილი 5,3%-მდე დაეცა და 234,7 ათასი კაცი შეადგინა. მოსახლეობის საერთო რიცხოვნობაში დაბალი ასაკობრივი ჯგუფების ხვედრითი წილის თანდათანობით შემცირებამ თავისი შედეგი გამოიღო, მოხდა მოსახლეობის ე. წ. „დაბერება“. თუ 2002 წლის აღწერით 65 წლისა და უფროსი ასაკის მოსახლეობა საქართველოს მოსახლეობის საერთო რიცხოვნობაში 12,7 პროცენტს შეადგენდა, 2006 წლის პირველი იანვრის მდგომარეობით შესაბამისმა მანვენებელმა 13,4 პროცენტს მიაღწია.

შრომისუნარიანი ასაკის მოსახლეობის დატვირთვის კოეფიციენტი ანუ შრომისუნარიანზე დაბალი და შრომისუნარიანზე მაღალი ასაკის მოსახლეობის რიცხოვნობის შეპირისპირებამ შრომისუნარიანი ასაკის მოსახლეობასთან 2002 წლისათვის შეადგინა 0,56, ხოლო 2006 წლისათვის 0,45. შრომისუნარიანი

ცხრილი №1

საქართველოს მოსახლეობის რიცხოვნობის სტრუქტურა
ცალკეული ასაკობრივი ჯგუფების მიხედვით
(წლის დასაწყისისათვის, ათასი კაცი)

ასაკობრივი ჯგუფები	1989	2002	2003	2004	2005	2006
მთელი მოსახლეობა მათ შორის ასაკში:	5400,8	4371,5	4342,6	4315,2	4321,5	4401,3
0-4	465,7	243,5	241,2	240,7	237,0	234,7
5-9	440,7	302,3	291,3	252,3	247,2	250,2
10-14	432,1	370,1	350,2	310,7	307,3	301,9
15-19	419,3	357,0	351,0	349,2	343,7	340,6
20-24	413,7	327,4	346,0	367,5	351,2	352,6
25-29	467,6	311,2	326,0	339,1	356,2	372,3
30-34	416,8	300,6	298,6	292,7	303,2	320,7
35-39	362,4	323,4	302,5	296,5	285,2	291,7
40-44	261,0	335,5	329,1	325,9	328,6	332,1
45-49	296,6	287,7	299,3	323,4	324,5	329,5
50-54	345,6	247,4	268,4	282,8	301,8	304,9
55-59	303,9	148,8	152,1	158,5	167,3	197,9
60-64	297,4	257,8	221,2	203,9	193,5	184,2
65-69	160,6	202,3	199,3	197,4	187,7	183,6
70 და მეტი ასაკის	317,4	356,2	366,4	374,6	387,3	404,3
მოსახლეობის მთელი რიცხოვნობიდან:						
შრომისუნარიანზე უმცროსი	1423,0	915,9	886,2	803,7	791,5	786,8
შრომისუნარიანი	3039,3	2796,8	2825,4	2939,5	2955,0	3026,6
შრომისუნარიანზე უფროსი	938,5	656,3	631,0	572,0	575,0	587,9

წყარო: საქართველოს სახელმწიფო სტატისტიკის დეპარტამენტის მონაცემები (www.statistics.ge)

მოსახლეობის დატვირთვის კოეფიციენტის შემცირება ძირითადად გამოწვეულია მოსახლეობის ასაკობრივ სტრუქტურაში მოზარდი თაობის ხვედრითი წილის შემცირებით. ასევე გაუარესდა მოსახლეობის სქესობრივი თანაფარდობის მაჩვენებლებიც. 2002 წლის სრულიად საქართველოს მოსახლეობის აღწერის შედეგების მიხედვით ყოველ ათას მამაკაცზე 1120 ქალი მოდის, მაშინ როდესაც 1989 წელს აღწერის მონაცემებით ანალოგიური მაჩვენებელი 1100-ს უტოლდებოდა, (იხ. ცხრილი №2).

ამჟამად საქართველოში მაღალი სიკვდილიანობის გამო ქალების რიცხვი ყოველთვის აჭარბებს მამაკაცების რიცხვს. ქალთა სიცოცხლის საშუალო ხანგრძლივობაც გაცილებით მაღალია, ვიდრე მამაკაცთა

(იხ. ცხრილი №3).

განსხვავებულია ქალაქისა და სოფლის მოსახლეობის სქესობრივ-ასაკობრივი სტრუქტურაც. ქალაქის მოსახლეობასთან შედარებით სოფლის მოსახლეობაში მაღალია შობადობის დონე, რაც განპირობებულია ისეთი ფაქტორებით, როგორცაა განათლების მაღალი დონის მკვეთრად გამოხატული რეგულირება ფერტილობის დონისადმი და ეროვნული შემადგენლობის არაერთგვაროვნებით. საქალაქო დასახლებებში ბავშვებისა და მოზარდების რიცხვი მნიშვნელოვნად ნაკლებია, ვიდრე სოფელში. კერძოდ, 0-9 წლის ასაკობრივი ჯგუფის წელი, შესაბამისად, 11,8 და 13,2 პროცენტს შეადგენს, ხოლო 10-19 წლის -16,7 და 16,5 პროცენტს. სოფელთან შედარებით, ქალაქად მეტია ახალ-

ცხრილი №2

ქალების რიცხვი საქართველოში ყოველ ათას მამაკაცზე აღწერის მონაცემების მიხედვით.

წლები	მოსახლეობა სულ(კაცზე)	მათ შორის	
		ქალაქის მოსახლეობა	სოფლის მოსახლეობა
1959	1166	1197	1147
1970	1129	1139	1117
1979	1135	1156	1114
1989	1100	1135	1075
2002	1120	1178	1060

წყარო: საქართველოს სახელმწიფო დეპარტამენტი, წელიწდეული, 2004 წ.

ცხრილი №3

სიცოცხლის საშუალო ხანგრძლივობა საქართველოში (2001-2005 წწ)

	2001	2002	2003	2004	2005
სულ	71,5	71,5	71,9	71,4	73,1
მამაკაცი	68,0	67,9	69,1	67,8	69,3
ქალი	74,4	74,8	74,7	74,9	76,7

წყარო: საქართველოს სახელმწიფო სტატისტიკის დეპარტამენტი

გაზრდული ასაკის მოსახლეობის რიცხვი, რაც 20-29 წლის ასაკის ახალგაზრდობის სასწავლებლად ქალაქში წასვლით (15,1%), აგრეთვე მიგრაციით (14,0%) აისახება. სოფელთან შედარებით, ქალაქის მოსახლეობის საერთო რიცხვნობაში მაღალია აქტიურ შრომისუნარიან ასაკში მყოფი მოსახლეობის (30-39, 40-49 წლები) ხვედრითი წილი (შესაბამისად 14,8 და 13,4 პროცენტი და 15,3 და 13,1%). როგორც ქალაქად, ისე სოფლად, ძალიან მცირეა მოსახლეობის რიცხოვნობა 50-60 წლების ასაკში, რაც განპირობებულია იმით, რომ ამ ასაკის მოსახლეობა ომისა და ომის შემდგომ წლებში დაბადებულთა თაობას წარმოადგენს. მნიშვნელოვანი სხვაობა შეინიშნება სიკვდილიანობის დონის მიხედვითაც. ქალაქად 60 წელზე მაღალი ასაკის მოსახლეობის წილი შეადგენს 16,4%-ს ხოლო სოფლად -21,0%-ს, რაც მიგრაციასთან ერთად, საქალაქო დასახლებაში მოკვდაობის მაღალი დონის შედეგია. ამდენად, სოფლად უფრო მეტი ხანდაზმული ადამიანი ცხოვრობს, ვიდრე ქალაქად. მოსახლეობის საშუალო ასაკი სოფლად შეადგენს 36,6 წელს, ხოლო ქალაქად - 35,7 წელს. მთლიანად კი ქვეყნის მოსახლეობის საშუალო ასაკი 36,1 წელია, მათ შორის, მამაკაც-

ცების-- 34,3, ხოლო ქალების - 37,8 წელს. მეკეთრად განსხვავებულია ქალაქისა და სოფლის მოსახლეობა ეკონომიკური აქტივობისა და ასაკის მიხედვით. ქალაქად ეკონომიკურად აქტიურია მოსახლეობის 34,5 პროცენტი, რომელთა 78,5 პროცენტი დასაქმებულია, სოფლად კი-51,9 პროცენტი. შესაბამისად, მაღალია სოფლის მოსახლეობაში დასაქმებულთა წილი (ეკონომიკურად აქტიური მოსახლეობის 95,3%). ამასთან, სოფლის მცხოვრებთა შორის დაბალია დაქირავებით მომუშავეთა რიცხვი. ეს განპირობებულია სოფლის მეურნეობის, მოსახლეობის პირადი დამხმარე მეურნეობისა და გლეხური ფერმერული (ოჯახური) მეურნეობის უპირატესად არასასაქონლო ხასიათით და შესაბამისი დასაქმების პროფილით. ასევე მეკეთრი განსხვავებაა სქესობრივი ნიშნითაც.

მოსახლეობის სქესობრივი სტრუქტურის ფონზე საინტერესოა აგრეთვე გენდერული თანასწორობის სტატისტიკა. საუკუნეების მანძილზე ყალიბდებოდა ტრადიცია, რომ ქალის ადგილი არის სახლში, სამზარეულოში. მაგრამ ეს აზრი თანდათანობით შეიცვალა-ამჟამად ქალები აქტიურად არიან ჩაბმული მარკეტინგსა და მენეჯმენტში. თანაც მაღალ სა-

ფეხურზე. გამოკვლევის მონაცემები ცხადყოფს, რომ ქვეყანაში საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა სფეროში ძირითადად გადაწყვეტილია ქალებისა და მამაკაცების ფაქტობრივი თანასწორობის პრობლემა. ამ მხრივ ძირითად მიღწევათაგან ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესია ქალთა მაღალი განათლების დონე, რაც უზრუნველყოფილია მამაკაცთა გვერდით სწავლისა და მიღებული ცოდნის გამოყენებაში თანაბარი უფლებით. ამის შედეგია ის, რომ ქალები აქტიურად მოღვაწეობენ ქვეყნის საკანონ-

მდებლო, აღმსრულებელ და სასამართლო ხელისუფლების ორგანოების საქმიანობაში, პოლიტიკურ, ეკონომიკურ და კულტურულ ცხოვრებაში. ჩვეულებრივ მოვლენად იქცა ქალი პოლიტიკოსი, კანონმდებელი, ეკონომისტი, ექიმი, მოსამართლე, მეცნიერი, შემოქმედი, მასწავლებელი, აღმზრდელი და დედა. ფაქტობრივად, თითქმის არ არსებობს საქმიანობის სფერო, სადაც მამაკაცების გვერდით არ მოღვაწეობდეს ქალი.

ცხრილი №4

გენდერული თანასწორობის ძირითადი მაჩვენებლები საქართველოში მოსახლეობის 2002 წლის აღწერის მონაცემებით

	ქალი	მამაკაცი
სიცოცხლის საშუალო ხანგრძლივობა-წელი	74,8	68,0
ეკონომიკური აქტივობის დონე 15 წლისა და უფროს ასაკში (პროცენტებით)	47,6	61,9
დასაქმების დონე 15 წლისა და უფროს ასაკში (პროცენტებით)	86,4	89,9
უმუშევრობის დონე შრომისუნარიან ასაკში (პროცენტებით)	23,6	19,4
ეკონომიკაში დასაქმების დონით: სახელმწიფო სექტორში	74,5	79,4
დაქირავებულთა შორის დასაქმებულია:		
სახელმწიფო მართვა და თავდაცვა	10,3	22,5
განათლება	32,6	7,2
ჯანმრთელობის დაცვა	15,8	3,1
კულტურა, სპორტი, დასვენება	7,8	5,5
სხვა მომსახურება:		
ვაჭრობა, საყოფაცხოვრებო საქონლის რემონტი	10,4	11,4
ტრანსპორტი, კავშირგაბმულობა	4,5	12,4
სხვა დარგები	18,6	37,9

წყარო: საქართველოს სტატისტიკის სახელმწიფო დეპარტამენტი, სტატისტიკური კრებული, 2004 წელი.

№4 ცხრილში მოტანილი მონაცემები, ქალთა და მამაკაცთა სხვადასხვა ნიშნის მიხედვით თანაფარდობა, ნათლად მიგვანიშნებს ჩვენს ქვეყანაში არსებულ გენდერულ თანასწორობაზე. ამრიგად, მოსახლეობა წარმოადგენს მეტად რთულ

და მრავალწახნაგოვან ეკონომიკურ კატეგორიას. რომელიც ყოველმხრივი შესწავლის ობიექტია, ვინაიდან მისი შესწავლის გარეშე შეუძლებელია მეურნეობის მართვა, ქვეყნის ეკონომიკური და სოციალური ორიენტირების სწორად განსაზღვრა.